

Základní právní předpisy v soudním lékařství

Doc. MUDr. Alexander Pilin, CSc.

Přehled základních právních předpisů.

► Soudní lékařství.

► Zdravotnické zákony a vyhlášky.

- Zákon o zdravotnických službách Zák. 372/2011 Sb.,
- Vyhláška o zdravotnické dokumentaci,
- Zákon o specifických zdravotnických službách Zák. 373/2011 Sb.,
- Zákon o zdravotnické záchranné službě Zák. 374/2011 Sb.,
- Zákon o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů Zák. 285/2002 Sb.,
- Zákon o pohřebnictví Zák.256/2001 Sb.

Přehled základních právních předpisů.

▶ Státní správa

- ▶ Zákon č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení.
- ▶ Zákon č. 251/2016 Sb. Zákon o některých přestupcích

Přehled základních právních předpisů.

- ▶ Orgány činné v trestním řízení (Policie České republiky a soudy):
  - ▶ Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) Zákon č. 141/1961 Sb.,
  - ▶ Zákon 40/2009 Sb. Trestní zákoník,
  - ▶ Zákon 89/2012 Sb. Občanský zákoník,
  - ▶ Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád,
  - ▶ Odškodnění bolestného a nemajetkové újmy na zdraví - *Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví z r. 2014,*
  - ▶ Zákon č. 254/2019 Sb. Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech

Zákon o zdravotnických službách ve vztahu k soudnímu lékařství

- ▶ určuje, co je možné a co se musí s tělem zemřelého provést (§79 - §92):
  - Na těle zemřelého lze provést:
    - o prohlídku těla zemřelého,
    - o pitvu, včetně odběru biologického materiálu pro diagnostické účely,
    - o odběr orgánů pro transplantace podle transplantačního zákona,
    - o odběr tkání a buněk určených k použití u člověka,

a dále instruuje o

- nakládání s částmi lidského těla odebranými pacientovi při poskytování zdravotní péče a nakládání s tělem zemřelého a částmi odebranými z těla zemřelého.
- postupu při úmrtí.
- postupu při mimořádné události s hromadným úmrtím.

Zákon o zdravotnických službách ve vztahu k soudnímu lékařství

Každý, kdo se dozvěděl nebo našel tělo zemřelého nebo jeho část a neví, zda úmrtí nebo nález těla nebo jeho části již bylo oznámeno, musí nález oznámit.

Prohlídka těla zemřelého: provádí ji lékař

- ▶ Administrativní činnosti lékaře
- ▶ Odborné činnosti lékaře na místě prohlídky zemřelého.

Zákon o zdravotnických službách ve vztahu k soudnímu lékařství

Prohlídka těla zemřelého: provádí ji lékař

Administrativní činnosti lékaře:

- vyplní příslušné části **Listu o prohlídce zemřelého** a zajistí předání jeho jednotlivých částí subjektům stanoveným prováděcím právním předpisem,
- určí, zda bude provedena patologicko-anatomická nebo zdravotní **pitva** podle tohoto zákona,
- **informuje** o úmrtí nebo nálezů těla zemřelého **osobu blízkou** zemřelému, je-li mu tato osoba známa; součástí informace je sdělení o určení provedení pitvy a identifikační údaje poskytovatele, který pitvu provede,
- **vyznačí** v Listu o prohlídce zemřelého provedení patologicko-anatomické nebo zdravotní **pitvy** určené podle písmene b),
- v případech, kdy určil provedení pitvy, **zajistí převoz těla zemřelého** k pitvě,
- v případech, kdy neurčil provedení pitvy, předá zprávu o úmrtí registrujícímu poskytovateli v oboru všeobecné praktické lékařství nebo v oboru praktické lékařství pro děti a dorost, je-li mu znám, pokud lékař provádějící prohlídku těla zemřelého není současně tímto registrujícím poskytovatelem,
- neprodleně **informuje Policii České republiky**, jde-li o
  - **podezření, že úmrtí bylo způsobeno trestným činem nebo sebevraždou,**
  - **zemřelého neznámé totožnosti,**
  - **úmrtí, ke kterému došlo za nejasných okolností;**
- **informuje Policii České republiky**, jestliže mu není známa **osoba blízká zemřelému** nebo ji nebylo možné o úmrtí vyrozumět, a to za účelem vyhledání osoby blízké zemřelému a předání informace o úmrtí.
- pokud prohlížející lékař má **podezření, že smrt nastala v důsledku** nebezpečné nakažlivé nemoci, musí to oznámit příslušnému **orgánu ochrany veřejného zdraví**. Obdobně postupuje, pokud by smrt nastala v důsledku kontaminace radioaktivní látkou - to se oznamuje **Státnímu úřadu pro jadernou bezpečnost** a také orgánu ochrany veřejného zdraví.

Zákon o zdravotnických službách ve vztahu k soudnímu lékařství

▶ Odborné činnosti lékaře na místě prohlídky zemřelého:

- ▶ Prohlídku zemřelých je třeba provést vždy a provádějí ji poskytovatelé zdravotních služeb - lékaři. Účelem prohlídky zemřelého je zjistit smrt osoby, pravděpodobnou příčinu smrti, dobu smrti a určit, zda má být provedena pitva.
- ▶ Stanovení diagnózy smrti.
- ▶ Stanovení příčiny smrti na místě nálezů mrtvol.
- ▶ Určení, zda se jedná o smrt násilnou nebo přirozenou.
- ▶ Určení, zda se jedná o sebevraždu, náhodu, vraždu.
- ▶ Stanovení doby smrti.

Zákon o zdravotnických službách ve vztahu k soudnímu lékařství

Povinné indikace k pitvě patologicko-anatomické:

- a) u žen, které zemřely v souvislosti s těhotenstvím, porodem, potratem, umělým přerušením těhotenství nebo v šestinedělí,
- b) u plodů z uměle přerušených těhotenství provedených z důvodů genetické indikace nebo indikace vrozené vývojové vady plodu,
- c) u dětí mrtvě narozených a u dětí zemřelých do 18 let věku,
- d) u pacientů, kteří zemřeli při operaci, při nechirurgickém intervenčním výkonu, v souvislosti s komplikací navazující na operaci nebo nechirurgický intervenční výkon nebo při úvodu do anestézie,
- e) jestliže byl z těla zemřelého proveden odběr orgánu pro účely transplantací, tkání nebo buněk pro použití u člověka nebo odebrána část těla pro výzkum nebo k výukovým účelům; v případech, kdy transplantační zákon stanoví provádění pitev jinak, postupuje se podle transplantačního zákona,
- f) v případě, že k úmrtí došlo v souvislosti se závažnou nežádoucí příhodou při klinickém hodnocení humánního léčivého přípravku nebo s nežádoucí příhodou při klinických zkouškách zdravotnického prostředku nebo v souvislosti s ověřováním nových poznatků použitím metod, které dosud nebyly v klinické praxi na živém člověku zavedeny, nebo v případě podezření na tyto skutečnosti,
- g) v případě podezření, že k úmrtí došlo v souvislosti s odběrem orgánu za účelem transplantace nebo tkání nebo buněk pro použití u člověka,
- h) v případě, kdy není dostatečně objasněna příčina smrti, základní nemoci, dalších nemocí nebo jejich komplikací nebo klinická diagnóza.

Zákon o zdravotnických službách ve vztahu k soudnímu lékařství

Povinné indikace k zdravotní

- a) při náhlých a neočekávaných úmrtích, jestliže při prohlídce těla zemřelého nedošlo ke stanovení příčiny smrti nebo nebyla příčina smrti dostatečně objasněna,
- b) při všech násilných úmrtích včetně sebevraždy,
- c) při podezření, že úmrtí může být v příčinné souvislosti s nesprávným postupem při poskytování zdravotních služeb, které vyslovil zdravotnický pracovník zúčastněný na poskytování zdravotních služeb, lékař, který provedl prohlídku těla zemřelého, nebo osoba blízká zemřelému,
- d) při podezření, že úmrtí mohlo být způsobeno v souvislosti se zneužíváním návykových látek,
- e) u osob, které zemřely ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence.

Přehled základních právních předpisů.

Vyhláška o zdravotnické dokumentaci č. 98/2012 Sb.

Vyhláška o zdravotnické dokumentaci stanovuje rozsah a obsah, jaký musí mít zdravotnická dokumentace, a tedy i pitevní protokol. Jsou to identifikační údaje poskytovatele zdravotních služeb (jméno, název, adresa, identifikační číslo, název oddělení), identifikační údaje zemřelého (jméno, datum narození, rodné číslo, adresa trvalého bydliště, pohlaví, datum vzniku záznamu, razítko poskytovatele).

Přehled základních právních předpisů.

Zákon o specifických zdravotnických službách Zák. 373/2011 Sb.

- ▶ K soudnímu lékařství se z tohoto zákona bezprostředně dotýkají ustanovení o genetickém vyšetření. Pokud zemřelý za svého života vyslovil zákaz poskytování informací o svém zdravotním stavu, nemůže být toto vyšetření provedeno; to neplatí, je-li třeba zjistit nebo ověřit závažné informace o změnách v lidském zárodečném genomu zemřelého potřebné pro zajištění ochrany zdraví geneticky příbuzných osob.
- ▶ Posudková činnost (ne však soudně znalecká), kde se podrobně uvádí, za jakým účelem a komu je lékařský posudek podáván, kdo posudek může vypracovat, administrativní pokyny ke zpracování posudku, jak má závěr posudku vypadat, jaké jsou právní důsledky pro poskytovatele nebo příjemce posudku.
- ▶ Forezní dopad mělo ověřování nových postupů v oblasti preventivní, diagnostické a léčebné péče nebo biomedicínského výzkumu spojeného se zdravím a jeho poruchami použitím metody, která dosud nebyla v klinické praxi zavedena, pokud by v souvislosti s takovou činností nastala porucha zdraví nebo dokonce smrt.

Přehled základních právních předpisů.

Zákon o zdravotnické záchranné službě Zák. 374/2011 Sb.

- ▶ Se soudním lékařstvím souvisí zejména se situacemi, kdy i přes poskytnutou terapii při náhle vzniklé poruše zdraví nebo ohrožení života ať z důvodů chorobných, úrazových dojde k úmrtí. V takovém případě lékař zdravotnické záchranné služby provádí i prohlídku zemřelého a vyplňuje příslušnou dokumentaci a rozhodne o provedení či neprovedení pitvy.

Přehled základních právních předpisů.

Zákon o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů
Zák. 285/2002 Sb.

- ▶ Odběr od zemřelého dárce lze provést jen tehdy, když byla zjištěna smrt, zpravidla po uplynutí 2 hodin.
- ▶ Zjištění smrti provádějí nejméně dva lékaři a provedou o vyšetření zápis.
- ▶ Smrt se zjišťuje prokázáním nevratné zástavy krevního oběhu nebo nevratné ztráty funkce celého mozku včetně mozkového kmene, kdy jsou funkce dýchání a krevního oběhu udržovány uměle.
- ▶ Odběr od zemřelého dárce je vyloučen, pokud zemřelý za svého života nebo zákonný zástupce zemřelého, který byl nezletilou osobou nebo osobou zbavenou způsobilosti, vyslovil prokazatelně nesouhlas s posmrtným odběrem tkání a orgánů.
- ▶ Cizinci, u něhož lze předpokládat odběr tkání nebo orgánů podle tohoto zákona, lze odběr provést v případě, je-li cizinec držitelem platného dokladu o souhlasném projevu vůle k posmrtnému darování tkání nebo orgánů vydaného k tomu příslušným orgánem státu, jehož je cizinec občanem. Pokud cizinec takový doklad nemá, je povinností Koordinačního střediska transplantací provést písemný dotaz u příslušného orgán státu, jehož cizinec je občanem zda neučinil projev vůle směřující k nesouhlasu s odběrem orgánů nebo naopak takový souhlas vyslovil. Pokud taková informace není doručena do 72 hodin, má se za to, že podmínky pro odběr nejsou splněny.
- ▶ Rejstřík osob nesouhlasících s posmrtným odběrem orgánů

Přehled základních právních předpisů.

Zákon 256/2001 Sb. Zákon o pohřebnictví.

Zákon o pohřebnictví je právní předpis, pojednávající o podmínkách pro zacházení s lidskými pozůstatky a s lidskými ostatky, právech a povinnostech souvisejících s provozováním pohřební služby, prováděním balzamací a konzervací lidských pozůstatků a s provozováním krematorií a pohřebišť.

- ▶ lidskými **pozůstatky** mrtvé lidské tělo nebo jeho části do pohřbení, lidskými **ostatky** lidské pozůstatky po pohřbení,
- ▶ **balzamací** úprava lidských pozůstatků zamezující rozvoji posmrtných změn vyvolaných hnilobnými bakteriemi nebo hmyzem,
- ▶ **konzervací** úprava lidských pozůstatků zpomalující rozvoj posmrtných změn vyvolaných hnilobnými bakteriemi nebo hmyzem
- ▶ **exhumací** manipulace s nezetlelými i zetlelými lidskými ostatky.

Přehled základních právních předpisů.

Zákon 256/2001 Sb. Zákon o pohřbnictví.

- ▶ Je zakázáno upravovat konzervovat či balzamovat lidské pozůstatky, která v době úmrtí byla nakažena morem, choleroou, žlutou zimnicí, pravými neštovicemi, skvrnivkou a hemoragickou horečkou typu Lass, Marburg a Ebola, nebo jinými vysoce nakažlivými nebezpečnými chorobami – taká těla smí být uložena pouze do konečné rakve.
- ▶ Z lidských pozůstatků nelze odstraňovat nesnímatelné náhrady.
- ▶ Pokud nastalo úmrtí ve zdravotnickém zařízení, je tělo zemřelé osoby po dobu 48 hodin bezplatně uloženo v chladicích boxech.
- ▶ Pokud do 96 hodin od úmrtí nikdo nesjedná pohřbení, nebo nebyla do týdne zjištěna totožnost a žádný poskytovatel zdravotních služeb neprojevil o tělo zájem pro potřeby vědy, výzkumu či výuky, je pohřbení povinna zajistit obec, na jejímž území ke smrti došlo, nebo byly pozůstatky vyloženy
- ▶ Pokud se jedná o cizího státního příslušníka, může obec sjednat pohřbení až po obdržení souhlasu s pohřbením na území České republiky. Pokud takový souhlas neobdrží do jednoho měsíce, může být tělo pohřbeno, ale jen do hrobu nebo hrobky.

Přehled základních právních předpisů.

Mezinárodní přeprava zemřelých - Vyhláška č. 110/1978 Sb.

Mezinárodní přeprava těl je (historicky) upravena dokumentem "Mezinárodní ujednání o přepravě mrtvol (Berlín, 10.2.1937)" tzv. Berlínská dohoda. Od r. 1973 vstoupila z podnětu Rady Evropy v platnost mezinárodní smlouva "Dohoda o převozu těl zemřelých, Štrasburk, 26.10.1973 (Štrasburská dohoda), ke které Česká republika přistoupila ratifikační listinou v únoru 2012. Pro převoz do jiného státu je požadován "Průvodní list těla zemřelého" (Laissez-Passez for a corpse) obsahující osobní údaje zemřelého, datum úmrtí, věk, datum a místo úmrtí pokud je známo, způsob přepravy a odkud kam bude tělo přepravováno. Podle této dohody tělo musí být uloženo do vnější dřevěné rakve o síle stěn 2 cm a do zaletované vnitřní rakve ze zinku nebo jiného rozkládajícího se materiálu, nebo do vnější dřevěné rakve o síle stěn 3 cm a která musí být vyložena zinkem nebo jiným rozkládajícím se materiálem. Pokud byla příčina smrti nakažlivá nemoc, musí být tělo zabaleno do rubáše napuštěného antiseptickým roztokem.

Příčina smrti se uvede v anglickém nebo francouzském jazyce nebo číselným kódem mezinárodní klasifikace chorob Světové zdravotnické organizace.

Pokud není příčina smrti uvedena z důvodu profesního tajemství, musí být potvrzení o příčině smrti vloženo do zapečetěné obálky, která doprovází tělo zemřelého během přepravy, a předáno odpovědnému úřadu ve státě určení. Zapečetěná obálka, která bude vně náležitě označena, se bezpečným způsobem přiloží k průvodnímu listu těla zemřelého. **Nebo musí být v průvodním listu těla zemřelého uvedeno, zda osoba zemřela přirozenou smrtí a z důvodu choroby, která není nakažlivá.** Pokud tomu tak není, musí být uvedeny okolnosti smrti nebo povaha nakažlivé choroby.

Přehled základních právních předpisů

Státní správa

Zákon č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení.

- ▶ Oznámení o úmrtí se musí provést nejpozději do 3 pracovních dnů od prohlídky zemřelého, nebo provedené pitvy. Zápis do knihy úmrtí se provádí na základě listu o prohlídce zemřelého nebo pravomocného rozhodnutí soudu o prohlášení fyzické osoby za mrtvou.
- ▶ Pokud nelze žádným způsobem určit místo úmrtí, uvede se jako místo úmrtí místo nálezu těla.
- ▶ Pokud nelze ani po následném šetření zjistit datum úmrtí osoby, matriční úřad to oznámí soudu a datum určí soud.
- ▶ Do knihy úmrtí se zapisuje datum úmrtí, jméno a příjmení, datum narození, rodné číslo, osobní stav, pohlaví, státní příslušenství a místo trvalého pobytu. Dále jméno, příjmení a rodné číslo žijícího manžela či partnera a datum zápisu a podpis matrikáře.
- ▶ Kniha úmrtí zůstává uložena po dobu 75 let.

Přehled základních právních předpisů

Zákon č. 251/2016 Sb. Zákon o některých přestupcích

Státní správa

▶ Přestupek porušení povinnosti mlčenlivosti v souvislosti s trestním řízením

- ▶ Fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba, která poskytuje součinnost orgánům činným v trestním řízení, se dopustí přestupku tím, že poruší povinnost mlčenlivosti podle § 8 odst. 7 trestního řádu.

▶ Přestupek křivého vysvětlení

- ▶ Fyzická osoba se jako osoba podávající před orgánem činným v trestním řízení vysvětlení o trestném činu spáchaném jiným dopustí přestupku tím, že úmyslně uvede nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí, nebo takovou okolnost zamlčí.

▶ Přestupek na úseku zdravotnictví

- ▶ Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že úmyslně zmaří, ztíží nebo ohrozí poskytnutí zdravotní služby.
- ▶ Právnická nebo podnikající fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že zmaří, ztíží nebo ohrozí poskytnutí zdravotní služby.

Přehled základních právních předpisů.

- ▶ Orgány činné v trestním řízení (Policie České republiky a soudy):
  - ▶ Zákon 89/2012 Sb. Občanský zákoník,
  - ▶ Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) Zákon č. 141/1961 Sb.,
  - ▶ Zákon 40/2009 Sb. Trestní zákoník,
  - ▶ Zákon č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád),
  - ▶ Odškodnění bolestného a nemajetkové újmy na zdraví - *Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví z r. 2014,*
  - ▶ Zákon č. 254/2019 Sb. Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech

Přehled základních právních předpisů

Orgány činné v trestním řízení

Zákon 89/2012 Sb. Občanský zákoník.

Občanský zákoník je základní zákon upravující soukromé právo hmotné, tj. občanské právo. Definuje obecné pojmy jako rodinné právo, dědické právo, věcná práva, závazková práva.

Ze zákona mají pro zdravotnictví největší význam ustanovení části o obecných pojmech, kde se hovoří o právu na duševní a tělesnou integritu, právech člověka převzatého do zdravotnického zařízení bez jeho souhlasu, o nakládání s částmi lidského těla a ochraně lidského těla po smrti člověka. Pro soudní lékařství prohlášení za mrtvého.

Přehled základních právních předpisů

Orgány činné v trestním řízení

Zákon 89/2012 Sb. Občanský zákoník.

- ▶ Zákon stanoví, že lidské tělo je pod právní ochranou i po smrti člověka.
- ▶ V oddíle o duševní a tělesné integritě je zakotven požadavek o informovaném souhlasu pacienta.
- ▶ Ustanovení, a že pokud je život osoby v náhlém a patrném nebezpečí a nelze-li souhlas ve stavu nouze získat, lze okamžitě zakročit, pokud je to ve prospěch zdraví osoby nezbytné.
- ▶ Převzít člověka do zdravotnického zařízení lze jen s jeho souhlasem nebo jen z důvodů stanoveného zákonem (např. ochranná léčba). Převzetí osoby do zdravotnického zařízení se musí do 24 hodin ohlásit soudu.

Přehled základních právních předpisů

Orgány činné v trestním řízení

Zákon 89/2012 Sb. Občanský zákoník.

- ▶ Nakládání s částmi lidského těla:
  - ▶ odňatou část lidského těla, nebo to co má původ v lidském těle, lze použít pro účely zdravotnické, výzkumné, nebo vědecké jen se souhlasem osoby.
- ▶ Ochrana lidského těla po smrti:
  - ▶ pokud osoba neučiní za života rozhodnutí jaký má mít pohřeb, rozhodne o tom manžel, případně v další posloupnosti jeho děti, jeho rodiče, sourozenci. Pokud není nikdo takový, rozhodne osoba blízká a není-li ta, pak rozhodne obec, na jejímž místě člověk zemřel,
  - ▶ provést pitvu nebo použít lidské tělo po smrti člověka pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo k výukovým účelům bez souhlasu zemřelého lze jen, pokud tak stanoví jiný zákon. Zemře-li člověk, aniž projeví souhlas s pitvou nebo s použitím svého těla po smrti způsobem platí, že s provedením pitvy nebo s takovým použitím svého těla nesouhlasí (*viz ustanovení Zák. 372/20111 SB. o povinně provedených pitvách*)

Přehled základních právních předpisů

Orgány činné v trestním řízení

Zákon 89/2012 Sb. Občanský zákoník.

- ▶ ustanovení o prohlášení za nezvěstného, které za podmínek stanovených zákonem vyhlašuje soud,
- ▶ o prohlášení za mrtvého - soud může prohlásit za mrtvého člověka na návrh osoby, která má na tom zájem a lze mít důvodně za to, že zemřel a určí den, který se pokládá za mrtvého,
- ▶ Zákon stanoví i důkaz smrti, který se (administrativně) prokazuje veřejnou listinou vystavenou po prohlédnutí těla mrtvého. Nelze-li tělo mrtvého prohlédnout stanoveným způsobem, prohlásí člověka za mrtvého i bez návrhu soud, pokud byl člověk účasten takové události, že se jeho smrt vzhledem k okolnostem jeví jako jistá (hromadné neštěstí, letecká katastrofa apod.). V rozhodnutí určí soud den, který platí za den smrti,
- ▶ Závisí-li právní následek na skutečnosti, že určitý člověk přežil jiného člověka, a není-li jisto, který z nich zemřel jako první, má se za to, že všichni zemřeli současně.
- ▶ Pokud není známo, kde člověk zemřel, má se za to, že tak stalo tam, kde bylo nalezeno jeho tělo.

Přehled základních právních předpisů Orgány činné v trestním řízení

Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) Zákon č. 141/1961 Sb.

Účelem trestního řádu je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Řízení přitom musí působit k upevňování zákonitosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti.

Pro potřeby soudního lékařství jsou důležité pojmy jako:

- ▶ svědek,
- ▶ znalec,
- ▶ odborné vyjádření,
- ▶ nařízení prohlídky a pitvy těla

Přehled základních právních předpisů

Orgány činné v trestním řízení

Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) Zákon č. 141/1961 Sb.

► Svědci:

► Povinnost svědčit

- Každý je povinen na předvolání se dostavit a vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení.
- Zákaz výslechu
  - (1) Svědek nesmí být vyslechnut o okolnostech, týkajících se utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, jež je povinen zachovat v tajnosti, ledaže byl této povinnosti příslušným orgánem zproštěn; zproštění lze odepřít jen tehdy, jestliže by výpověď způsobila státu vážnou škodu.
  - (2) Svědek nesmí být vyslýchán též tehdy, jestliže by svou výpovědí porušil státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže byl této povinnosti příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost má, zproštěn.

► Právo odepřít výpověď

- (1) Právo odepřít výpověď jako svědek má příbuzný obviněného v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh; jestliže je obviněných více a svědek je v uvedeném poměru jen k některému z nich, má právo odepřít výpověď stran jiných obviněných jen tehdy, nelze-li odloučit výpověď, která se jich týká, od výpovědi týkající se obviněného, k němuž je svědek v tomto poměru.
- (2) Svědek je oprávněn odepřít vypovídat, jestliže by výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojení, manželu, partneru nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pociťoval jako újmu vlastní.

Přehled základních právních předpisů

Orgány činné v trestním řízení

Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) Zákon č. 141/1961 Sb.

- ▶ znalec, odborné vyjádření:
  - ▶ Je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalce. V přípravném řízení přibírá znalce ten orgán činný v trestním řízení, jež považuje znalecký posudek za nezbytný pro rozhodnutí, pokud byla věc vrácena k došetření, státní zástupce, a v řízení před soudem předseda senátu. O přibrání znalce se vyrozumí obviněný a v řízení před soudem též státní zástupce. Jiná osoba se o přibrání znalce vyrozumí, je-li k podání znaleckého posudku třeba, aby tato osoba něco konala nebo strpěla.
  - ▶ Proti osobě znalce lze vznést námitky z důvodů, které stanoví zvláštní zákon. Vedle toho lze vznést námitky proti odbornému zaměření znalce nebo proti formulaci otázek položených znalci.
  - ▶ Jestliže jde o objasnění skutečnosti zvláště důležité, je třeba přibrat znalce dva. Dva znalce je třeba přibrat vždy, jde-li o prohlídku a pitvu mrtvoly (§ 115). K prohlídce a pitvě mrtvoly nesmí být přibrán jako znalec ten lékař, který zemřelého ošetřoval pro nemoc, která smrti bezprostředně předcházela.

Přehled základních právních předpisů

Orgány činné v trestním řízení

Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) Zákon č. 141/1961 Sb.

- ▶ Nařízení prohlídky a pitvy těla:
- ▶ Prohlídka těla a jiné podobné úkony
  - ▶ Prohlídce těla je povinen se podrobit každý, je-li nezbytně třeba zjistit, zda jsou na jeho těle stopy nebo následky trestného činu. Není-li prohlídka těla prováděna lékařem, může ji provést jen osoba téhož pohlaví.
- ▶ Prohlídka a pitva mrtvoly a její exhumace
  - ▶ Vznikne-li podezření, že smrt člověka byla způsobena trestným činem, musí být mrtvola prohlédnuta a pitvána. Pohřbít mrtvolu lze v takových případech jen se souhlasem státního zástupce. O tom rozhodne státní zástupce s největším urychlením.
  - ▶ Exhumaci mrtvoly může nařídit předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce.

Přehled základních právních předpisů

Orgány činné v trestním řízení

Trestní zákoník

Trestní zákoník stanovuje, co je trestný čin, jaké jsou trestné činy a jak mohou být potrestány, co je to úmysl a nedbalost. Z pohledu soudního lékařství je důležité vymezení pojmů jako ublížení na zdraví, těžká újma na zdraví, nepřičetnost a snížená přičetnost

Pro potřeby soudního lékařství jsou to pojmy jako:

- ▶ co je trestný čin, jaké jsou trestné činy
- ▶ co je to úmysl a nedbalost,
- ▶ vymezení pojmů jako ublížení na zdraví, těžká újma na zdraví, nepřičetnost a snížená přičetnost,
- ▶ klasifikace trestných činů proti životu, zdraví,
- ▶ Trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem (neoprávněné odebrání tkání a orgánů, nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány, odběr tkáně, orgánu a provedení transplantace za úplatu, nedovolené nakládání s lidským embryem a lidským genomem),
- ▶ Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti,

Přehled základních právních předpisů Orgány činné v trestním řízení

Zákon č. 254/2019 Sb. Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.

Tento zákon ustanovuje, kdo může být znalcem, za jakých okolností je jmenován, jakým způsobem se znalecký posudek podává.

- ▶ Výkonem znalecké činnosti se rozumí provádění znaleckých úkonů, zejména zpracování a podání znaleckého posudku, jeho doplnění nebo vysvětlení, a činnost, která bezprostředně směřuje k podání znaleckého posudku, jeho doplnění nebo vysvětlení

Přehled základních právních předpisů Orgány činné v trestním řízení

Zákon č. 254/2019 Sb. Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.

Podmínky pro výkon znalecké činnosti znalce a slib znalce

(1) Znalcem může být fyzická osoba, která

- a) je odborně způsobilá k výkonu znalecké činnosti v daném oboru a odvětví a případně specializaci, pro které má být zapsána,
- b) je bezúhonná,
- c) má odpovídající materiálně technické zázemí a přístrojové vybavení, které dává záruku řádného výkonu znalecké činnosti,
- d) je plně svéprávná,
- e) nebyla v posledních 3 letech před podáním žádosti o zápis potrestána pokutou ve výši nejméně 100000 Kč za přešůpek podle § 39 odst. 1 písm. a) až c), e) až l), pokutou ve výši nejméně 100000 Kč za přešůpek podle § 40 odst. 1 písm. a) až g), ani pokutou ve výši nejméně 100000 Kč za přešůpek podle § 41 odst. 1 písm. a) až d), nebo které v posledních 5 letech před podáním žádosti o zápis nebylo zrušeno oprávnění vykonávat znaleckou činnost podle § 14 odst. 1 písm. e),
- f) není na základě pravomocného rozhodnutí soudu v úpadku,
- g) má kontaktní adresu na území České republiky v případě, že nemá sídlo nebo místo trvalého pobytu nebo místo pobytu podle druhu pobytu cizince na území České republiky, a
- h) po splnění podmínek uvedených pod písmeny a) až g) složila bez výhrady do rukou ministra spravedlnosti slib podle odstavce 2.

Přehled základních právních předpisů Orgány činné v trestním řízení

Zákon č. 254/2019 Sb. Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.

Podmínky pro výkon znalecké činnosti znalce a slib znalce

- ▶ Vstupní zkouška znalce
  - ▶ (1) Vstupní zkouška se skládá z obecné části, kterou se ověřují zejména znalosti právních předpisů upravujících výkon znalecké činnosti a řízení, v nichž se znalecká činnost vykonává, a náležitostí znaleckého posudku, a zvláštní části, kterou se ověřuje zejména schopnost vypracovat znalecký posudek a znalosti z oboru a odvětví, s přihlédnutím ke specializaci, pokud byla zvolena. Vstupní zkouška se koná v českém jazyce.,
- ▶ Vznik oprávnění vykonávat znaleckou činnost
  - ▶ Oprávnění vykonávat znaleckou činnost vzniká zápisem do seznamu znalců.

Přehled základních právních předpisů

Orgány činné v trestním řízení

Zákon č. 254/2019 Sb. Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.

Zánik oprávnění vykonávat znaleckou činnost

- ▶ znalec přestal splňovat podmínky pro výkon znalecké činnosti,
- ▶ znalec nedoloží doklad o uzavřeném pojištění pro případ povinnosti nahradit újmu ve lhůtě podle § 22 odst. 4,
- ▶ znalec nemůže ze zdravotních nebo jiných závažných důvodů dlouhodobě vykonávat znaleckou činnost nebo ji nemůže vykonávat s odbornou péčí a oprávnění vykonávat znaleckou činnost nebylo pozastaveno,
- ▶ smrtí znalce,
- ▶ zánikem znalecké kanceláře nebo znaleckého ústavu,
- ▶ oznámením o ukončení znalecké činnosti, a to k poslednímu dni kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém bylo oznámení ministerstvu doručeno, nebo
- ▶ právní mocí rozhodnutí o zrušení oprávnění vykonávat znaleckou činnost.

Přehled základních právních předpisů

Orgány činné v trestním řízení

Zákon č. 254/2019 Sb. Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.

▶ Odmítnutí podání znaleckého úkonu

- ▶ Znalec odmítne provést znalecký úkon, pokud
  - ▶ má pozastaveno oprávnění vykonávat znaleckou činnost,
  - ▶ nemá oprávnění vykonávat znaleckou činnost v oboru, odvětví nebo specializaci, ve kterých je potřebné úkon vykonat,
  - ▶ mu počet nebo povaha zadaných, dosud nezpracovaných znaleckých posudků neumožňuje podat další znalecký úkon s odbornou péčí a včas, nebo
  - ▶ vykonává znaleckou činnost jako zaměstnanec, společník nebo člen znalecké kanceláře.

▶ Mlčenlivost

- ▶ Znalec je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s výkonem své znalecké činnosti, a to i po jejím skončení. Mlčenlivosti jej může zprostit jen zadavatel.
- ▶ Povinnost mlčenlivosti podle odstavce 1 se vztahuje i na konzultanty a další osoby, které se na znalecké činnosti podílely. O povinnosti mlčenlivosti je znalec povinen tyto osoby písemně poučit. Mlčenlivosti může tyto osoby zprostit jen zadavatel.
- ▶ Povinnost mlčenlivosti se nevztahuje na použití informací o skutečnostech podle odstavce 1 přiměřeným způsobem a v anonymizované podobě pro vědecké nebo vzdělávací účely.

Přehled základních právních předpisů Orgány činné v trestním řízení

Zákon č. 254/2019 Sb. Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.

Pojištění znalců

- (1) Znalec musí být pojištěn pro případ povinnosti nahradit újmu způsobenou v souvislosti s výkonem znalecké činnosti po celou dobu výkonu znalecké činnosti tak, aby výše limitu pojistného plnění byla úměrná možným újmám, které lze v rozumné míře předpokládat; osoba vykonávající jednorázově znaleckou činnost podle § 26 nemá povinnost být pojištěna.
- (2) Znalecký ústav podle § 7 odst. 2 a znalec, který vykonává znaleckou činnost jako zaměstnanec, společník nebo člen znalecké kanceláře, nemá povinnost být pojištěn.
- (3) Minimální limit pojistného plnění z pojištění znalce pro jednotlivé obory a odvětví stanoví ministerstvo vyhláškou.
- (4) Znalec doloží ministerstvu doklad o uzavřeném pojištění pro případ odpovědnosti za újmu podle odstavce 1
  - a) do 60 pracovních dnů ode dne zápisu do seznamu,
  - b) do konce kalendářního roku, který předchází roku, na nějž se pojištění vztahuje,
  - c) do 15 dnů ode dne, kdy došlo ke změně, která zakládá povinnost změny pojištění,
  - d) do 1 týdne ode dne, kdy o to ministerstvo požádá.
- (5) Pojistitel může povinné pojištění podle odstavce 1 vypovědět pouze z důvodů uvedených v ustanoveních občanského zákoníku upravujících pojistnou smlouvu.

Přehled základních právních předpisů Orgány činné v trestním řízení

Zákon č. 254/2019 Sb. Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.

Náležitosti znaleckého posudku

- (1) Podaný znalecký posudek musí být úplný, pravdivý a přezkoumatelný.
- (2) Znalecký posudek musí obsahovat tyto náležitosti:
  - a) titulní stranu,
  - b) zadání,
  - c) výčet podkladů,
  - d) nález,
  - e) posudek,
  - f) **odůvodnění** v rozsahu umožňujícím přezkoumatelnost znaleckého posudku,
  - g) závěr,
  - h) je-li to možné, přílohy potřebné k zajištění přezkoumatelnosti znaleckého posudku,
  - i) znaleckou doložku a
  - j) otisk znalecké pečeti

Přehled základních právních předpisů Orgány činné v trestním řízení

Zákon č. 254/2019 Sb. Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.

- ▶ Znalečné
- ▶ Náhrada hotových výloh

Přehled základních právních předpisů

- ▶ Odškodnění bolestného a nemajetkové újmy na zdraví - *Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví z r. 2014.*
- ▶ Část A - Preambule - odůvodnění vzniku
- ▶ Část B - Přehled bolesti - bodové hodnocení
- ▶ Část C - Aktivity a participace - hodnocení podle „*Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví*“ pomocí kvalifikátorů
  - ▶ Aktivita je provádění úkolu (úkonu) nebo činu člověkem.
  - ▶ Participace je zapojení do životní situace.
  - ▶ Aktivita a její limity jsou obtíže, které člověk může mít při provádění aktivit.
  - ▶ Participace a její omezení jsou problémy, které člověk může prožívat při zapojení do životních situací.
- ▶ Část D - Technická část s tabulkou